

جغرافیا

دهم، یازدهم و دوازدهم

فریبا حبیبی سلماسی - بهروز یحیی

«برنام خدا»

مقدمه مؤلف

جغرافیا و زمین‌شناسی، علومی هستند که پیرامون طبیعت و محیط، عوارض و پدیده‌های طبیعی و همه آنچه مربوط به تعامل انسان با محیط و جغرافیای اطراف آدمی است، توضیح و شناخت می‌دهد. یکی از راه‌های دستیابی به شناخت جهان ماده، جغرافیاست و کتاب‌های درسی دبیرستان نیز مقدماتی بر این هدف بزرگ هستند. در پایان دوره دوم دبیرستان باید برای آزمون ورودی دانشگاه‌ها آماده شویم. از آنجا که حجم مطالب جغرافیا بسیار زیاد است، سعی کردیم در «کتاب جغرافیا دهم، یازدهم و دوازدهم» مطالب مؤثر آموزشی هر سه کتاب و نیز منابع تستی و پرسش‌های چهارگزینه‌ای مناسبی برای داوطلبان و دانش‌آموزان کنکور انسانی تدارک ببینیم. امیدواریم تلاش گروهی ما برای آینده تحصیل در رشته‌های علوم انسانی تأثیرگذار باشد. بر خود لازم می‌دانیم از مدیریت محترم انتشارات، گروه علوم انسانی، واحدهای حروف‌چینی، تولید و فروش، به‌ویژه سرکار خانم عاطفه موسوی و سرکار خانم حمیده نوروزی (حروف‌چین)، سرکار خانم رضیه صفریان (طراح)، سرکار خانم نرگس سربندی (رسام) و سرکار خانم سمانه ایمان‌فرد (طراح جلد) سپاسگزاری فراوان داشته باشیم. لطفاً با نگاه عالمانه و دقیق خویش، ما را از کاستی‌های احتمالی آگاه سازید. سپاس.

«پویا و سربلند باشید همچون دماوند»

فریبا حبیبی سلماسی - بهروز یحیی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان	صفحه	عنوان
۵۹.....	آزمون دوره‌ای (۵).....		جغرافیا ۱
۶۰.....	پاسخنامه کلیدی.....	۹	درس اول: جغرافیا، علمی برای زندگی بهتر
۶۱.....	آزمون دوره‌ای (۶).....	۱۱.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....
۶۲.....	پاسخنامه کلیدی.....	۱۲.....	پاسخنامه کلیدی.....
	جغرافیا ۲	۱۳	درس دوم: روش مطالعه و پژوهش در جغرافیا
۶۵	درس اول: معنا و مفهوم ناحیه	۱۴.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....
۶۶.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....	۱۵.....	پاسخنامه کلیدی.....
۶۷.....	پاسخنامه کلیدی.....	۱۶	درس سوم: موقعیت جغرافیایی ایران
۶۸	درس دوم: انسان و ناحیه	۱۷.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....
۶۹.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....	۱۸.....	پاسخنامه کلیدی.....
۷۱.....	پاسخنامه کلیدی.....	۱۹.....	آزمون دوره‌ای (۱).....
۷۲	درس سوم: نواحی آب و هوایی	۲۰.....	پاسخنامه کلیدی.....
۷۴.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....	۲۱	درس چهارم: ناهمواری‌های ایران
۷۹.....	پاسخنامه کلیدی.....	۲۴.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....
۸۰.....	آزمون دوره‌ای (۱).....	۲۶.....	پاسخنامه کلیدی.....
۸۱.....	پاسخنامه کلیدی.....	۲۷	درس پنجم: آب و هوای ایران
۸۲	درس چهارم: ناهمواری‌ها و اشکال زمین	۳۰.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....
۸۵.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....	۳۳.....	پاسخنامه کلیدی.....
۸۹.....	پاسخنامه کلیدی.....	۳۴.....	آزمون دوره‌ای (۲).....
۹۰	درس پنجم: نواحی زیستی	۳۵.....	پاسخنامه کلیدی.....
۹۲.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....	۳۶	درس ششم: منابع آب ایران
۹۴.....	پاسخنامه کلیدی.....	۳۸.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....
۹۵	درس ششم: نواحی فرهنگی	۴۰.....	پاسخنامه کلیدی.....
۹۷.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....	۴۱	درس هفتم: ویژگی‌های جمعیت ایران
۹۹.....	پاسخنامه کلیدی.....	۴۳.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....
۱۰۰.....	آزمون دوره‌ای (۲).....	۴۴.....	پاسخنامه کلیدی.....
۱۰۱.....	پاسخنامه کلیدی.....	۴۵	درس هشتم: تقسیمات کشوری ایران
۱۰۲.....	آزمون دوره‌ای (۳).....	۴۶.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....
۱۰۳.....	پاسخنامه کلیدی.....	۴.....	پاسخنامه کلیدی.....
۱۰۴	درس نهم: نواحی اقتصادی (کشاورزی و صنعت)	۴۷.....	آزمون دوره‌ای (۳).....
۱۰۶.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....	۴۸.....	پاسخنامه کلیدی.....
۱۰۸.....	پاسخنامه کلیدی.....	۴۹	درس نهم: سکونتگاه‌های شهری و روستایی
۱۰۹	درس هشتم: نواحی اقتصادی (تجارت و اقتصاد جهانی)	۵۱.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....
۱۱۱.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....	۵۲.....	پاسخنامه کلیدی.....
۱۱۳.....	پاسخنامه کلیدی.....	۵۳	درس دهم: توان‌های اقتصادی ایران
۱۱۴.....	آزمون دوره‌ای (۴).....	۵۵.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....
۱۱۵.....	پاسخنامه کلیدی.....	۵۶.....	پاسخنامه کلیدی.....
		۵۷.....	آزمون دوره‌ای (۴).....
		۵۸.....	پاسخنامه کلیدی.....

صفحه	عنوان
۱۴۹	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۱۵۳	پاسخنامه کلیدی
۱۵۴	درس سوم: ویژگی‌ها و انواع شیوه‌های حمل و نقل
۱۵۶	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۱۵۸	پاسخنامه کلیدی
۱۵۹	آزمون دوره‌ای (۱)
۱۶۰	پاسخنامه کلیدی
	درس چهارم: مدیریت حمل و نقل و فنون و مهارت‌های جغرافیایی ۲
۱۶۱	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۱۶۴	پاسخنامه کلیدی
۱۶۷	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۱۶۸	درس پنجم: ویژگی‌ها و انواع مخاطرات طبیعی
۱۷۲	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۱۷۵	پاسخنامه کلیدی
	درس ششم: مدیریت مخاطرات طبیعی و فنون و مهارت‌های جغرافیایی ۳
۱۷۶	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۱۷۸	پاسخنامه کلیدی
۱۸۰	آزمون دوره‌ای (۲)
۱۸۱	پاسخنامه کلیدی
۱۸۲	آزمون دوره‌ای (۳)
۱۸۳	پاسخنامه کلیدی
۱۸۴	پاسخنامه کلیدی

صفحه	عنوان
۱۱۶	درس نهم: معنا و مفهوم ناحیه سیاسی
۱۱۷	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۱۱۸	پاسخنامه کلیدی
۱۱۹	درس دهم: کشور، یک ناحیه سیاسی
۱۲۱	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۱۲۵	پاسخنامه کلیدی
۱۲۶	درس یازدهم: ژئوپلیتیک
۱۲۸	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۱۳۰	پاسخنامه کلیدی
۱۳۱	آزمون دوره‌ای (۵)
۱۳۲	پاسخنامه کلیدی
۱۳۳	آزمون دوره‌ای (۶)
۱۳۴	پاسخنامه کلیدی
۱۳۵	آزمون دوره‌ای (۷)
۱۳۶	پاسخنامه کلیدی
	جغرافیا ۳
۱۳۹	درس اول: شهرها و روستاها
۱۴۲	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۱۴۵	پاسخنامه کلیدی
	درس دوم: مدیریت شهر و روستا و فنون و مهارت‌های جغرافیایی ۱
۱۴۶	پرسش‌های چهارگزینه‌ای

۱۸۵	آزمون جامع ۱
۱۸۶	پاسخنامه کلیدی
۱۸۷	آزمون جامع ۲
۱۸۸	پاسخنامه کلیدی
۱۸۹	آزمون جامع ۳
۱۹۰	پاسخنامه کلیدی
۱۹۱	آزمون جامع ۴ (سراسری ۹۸)
۱۹۳	پاسخنامه کلیدی
۱۹۴	آزمون جامع ۵ (خارج کشور ۹۸)
۱۹۶	پاسخنامه کلیدی
۱۹۷	کنکور انسانی (داخل کشور ۹۹)
۱۹۹	پاسخنامه کلیدی
۲۰۰	کنکور انسانی (خارج کشور ۹۹)
۲۰۲	پاسخنامه کلیدی
۲۰۳	کنکور انسانی (داخل کشور ۱۴۰۰)
۲۰۵	پاسخنامه کلیدی
۲۰۶	کنکور انسانی (خارج کشور ۱۴۰۰)
۲۰۸	پاسخنامه کلیدی

1

جغرافيا

درس اول

جغرافیا، علمی برای زندگی بهتر

- ★ جغرافیا علم بررسی روابط متقابل انسان و محیط است.
- ★ اطلاعات مربوط به کره زمین به ما کمک می‌کند که دانش ما از محیط پیرامون و سایر مکان‌ها افزایش یابد.
- ★ واژه جغرافیا اولین بار توسط دانشمند یونانی مطرح شد و شامل کلمات (Geo) (زمین) و (GRAPHY) (ترسیم و توصیف) است.

تعریف جغرافیا از دیدگاه اراتوستن: «علم مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان»

- ★ جغرافیا آن قسمت از دانش بشری است که به انسان کمک می‌کند با ویژگی‌های طبیعی و انسانی و روابط بین آن‌ها در محیط آشنا شود و از آن‌ها در جهت بهبود زندگی خویش استفاده کند.
- ★ جغرافیا با کمک گرفتن از سایر علوم به پرسش‌های خود پاسخ می‌دهد.

★ شاخه‌های اصلی جغرافیا:

- ۱- جغرافیای طبیعی
- ۲- جغرافیای انسانی
- ۳- فنون جغرافیایی

- ★ **شاخه‌های اصلی جغرافیای طبیعی:** جغرافیای زیستی، جغرافیای خاک‌ها، جغرافیای آب‌ها، ژئومورفولوژی، آب و هواشناسی
- ★ **شاخه‌های اصلی جغرافیای انسانی:** جغرافیای رفتاری و فرهنگی، جغرافیای جمعیت، جغرافیای روستایی، جغرافیای اقتصادی، جغرافیای شهری، جغرافیای تاریخی، جغرافیای سیاسی
- ★ **شاخه‌های اصلی فنون جغرافیایی:** سنجش از دور (GIS)، روش‌های کمی در جغرافیا، نقشه‌کشی (کارتوگرافی).
- ★ ژئومورفولوژی از داده‌های علم زمین‌شناسی و جغرافیای رفتاری از داده‌های علم روان‌شناسی، انسان‌شناسی و جامعه‌شناسی بهره می‌گیرد.

- ★ سنجش از دور از داده‌های علوم فضایی و نقشه‌کشی از داده‌های علم هندسه بهره می‌گیرد.
- ★ بزرگ‌ترین سد قوسی تاریخی جهان در نزدیکی طبس قرار دارد.
- ★ جغرافیا علمی است که علوم طبیعی را به علوم انسانی پیوند می‌دهد.

★ مهم‌ترین مفاهیم اساسی جغرافیا:

- ۱- مکان
- ۲- روابط متقابل انسان با محیط

- ★ در هر مکان، پدیده‌های مختلفی هستند که بر یکدیگر تأثیر گذاشته و به نوبه خود از هم تأثیر می‌پذیرند. این روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری به صورت جریانی پیوسته در مکان ادامه دارد و سبب تغییر شکل مکان‌ها می‌شود.
- ★ **انسان و محیط** دو عامل مهم در علم جغرافیا است.
- ★ محیط طبیعی، مجموعه‌ای متعادل است که با ورود انسان، زمینه‌های تغییر در محیط فراهم می‌شود.
- ★ انسان برای رفع نیازهای خود به تغییر محیط دست می‌زند و در نتیجه محیط طبیعی به **محیط جغرافیایی** تبدیل می‌شود.
- ★ **عملکرد انسان در رابطه با محیط طبیعی:**
  - ۱- درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها
  - ۲- نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها
- ★ از آن‌جا که جغرافیا روابط متقابل انسان را با محیط مطالعه و بررسی می‌کند، بنابراین شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی بدون دانش جغرافیایی ممکن نیست؛ پس جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است.
- ★ جغرافی‌دان با دید ترکیبی یا کل‌نگری، موضوعات را مطالعه و بررسی می‌کند؛ زیرا اجزا و عوامل محیط جغرافیایی در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کند.

۱. بزرگ‌ترین سد قوسی تاریخی جهان در نزدیکی شهر ..... واقع شده است و جغرافیا علمی است که علوم طبیعی را به ..... پیوند می‌دهد.

- (۱) بجنورد - علوم اجتماعی
(۲) طبس - علوم اجتماعی
(۳) بجنورد - علوم انسانی
(۴) طبس - علوم انسانی

۲. اراتوستن جغرافیا را چگونه علمی تعریف می‌کند و جغرافیا چگونه به سؤالات خود پاسخ می‌گوید؟

- (۱) علم مطالعه انسان به عنوان جایگاه زمین - با دید ترکیبی یا کل‌نگری
(۲) علم مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان - با کمک گرفتن از سایر علوم
(۳) علم مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان - با دید ترکیبی یا کل‌نگری
(۴) علم مطالعه انسان به عنوان جایگاه زمین - با کمک گرفتن از سایر علوم

۳. به ترتیب ژئومورفولوژی و نقشه‌کشی از چه علمی بهره می‌گیرند؟

- (۱) زمین‌شناسی - هندسه
(۲) هواشناسی - علوم فضایی
(۳) زمین‌شناسی - علوم فضایی
(۴) هواشناسی - هندسه

۴. جغرافیای رفتاری و فرهنگی از علوم زیر بهره می‌گیرد به جز .....

- (۱) انسان‌شناسی
(۲) روان‌شناسی
(۳) جامعه‌شناسی
(۴) جمعیت‌شناسی

۵. علوم فضایی در کدام شاخه جغرافیا مورد استفاده قرار می‌گیرد و «با افزایش ارتفاع، دما کاهش می‌یابد» چگونه اصلی محسوب می‌شود؟

- (۱) کارتوگرافی - آب و هواشناسی
(۲) سنجش از راه دور - هواشناسی
(۳) کارتوگرافی - هواشناسی
(۴) سنجش از راه دور - آب و هواشناسی

۶. کدام گزینه درباره شکل داده شده، درست است؟

- (۱) درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها
(۲) نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها
(۳) رابطه صحیح انسان با محیط
(۴) رابطه دوسویه انسان و محیط

۷. روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری پدیده‌ها به صورت جریانی ..... در مکان ادامه دارد و سبب ..... می‌شود.

- (۱) منقطع - پیدایش محیط جغرافیایی
(۲) منقطع - تغییر شکل مکان‌ها
(۳) پیوسته - پیدایش محیط جغرافیایی
(۴) پیوسته - تغییر شکل مکان‌ها

۸. محیط طبیعی مجموعه‌ای ..... است و انسان برای ..... به تغییر محیط دست می‌زند.

- (۱) یک‌دست - رفع نیازهای خود
(۲) یک دست - برهم زدن محیط طبیعی
(۳) متعادل - رفع نیازهای خود
(۴) متعادل - برهم زدن محیط طبیعی

۹. عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی به چه گونه‌هایی است؟

- ۱) درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها - نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها
- ۲) درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها - رابطه صحیح انسان با محیط
- ۳) نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها - تغییر محیط برای رفع نیازها
- ۴) تغییر محیط برای رفع نیازها - تعامل بین محیط طبیعی و محیط انسانی

۱۰. جغرافی‌دان با چه دیدی و به چه علت موضوعات را مطالعه و بررسی می‌کند؟

- ۱) کل‌نگری - زیرا اجزا و عوامل محیط جغرافیایی گسترده و متنوع‌اند.
- ۲) کل‌نگری - زیرا اجزاء و عوامل محیط جغرافیایی در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کنند.
- ۳) جزءنگری - زیرا اجزا و عوامل محیط جغرافیایی گسترده و متنوع‌اند.
- ۴) جزءنگری - زیرا اجزاء و عوامل محیط جغرافیایی در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کنند.

۱۱. کدام عبارت درباره جغرافیا و فایده آن، درست است؟

- ۱) موجب آشنایی انسان از ویژگی‌های طبیعی و انسانی می‌شود.
- ۲) انسان را با روابط متقابل ویژگی‌های طبیعی و انسانی آشنا می‌سازد.
- ۳) دانش مستقلی است که می‌تواند به پرسش‌های فرد پاسخ دهد.
- ۴) برای بهبود زندگی انسان، موجبات آشنایی با ویژگی‌های طبیعی و انسانی و روابط متقابل آنها را فراهم می‌کند.

پاسخ نامه

	۱	۲	۳	۴
۱	☐	☐	☐	☒
۲	☐	☒	☐	☐
۳	☒	☐	☐	☐
۴	☐	☐	☐	☒

	۱	۲	۳	۴
۵	☐	☒	☐	☐
۶	☐	☒	☐	☐
۷	☐	☐	☐	☒
۸	☐	☐	☒	☐

	۱	۲	۳	۴
۹	☒	☐	☐	☐
۱۰	☐	☒	☐	☐
۱۱	☐	☐	☐	☒

درس دوم

روش مطالعه و پژوهش در جغرافیا

سؤالات کلیدی در جغرافیا:

- کجا:** با رکن اساسی جغرافیا یعنی مکان وقوع پدیده‌ها سر و کار دارد.
- چه چیز:** بر ماهیت هر پدیده یا مسئله، دلالت دارد.
- چرا:** به علت وقوع پدیده می‌پردازد.
- چه موقع:** به روند زمانی موضوعات می‌پردازد.
- چه کسی:** روابط متقابل انسان و محیط را، مورد توجه قرار می‌دهد.
- چطور:** به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد.

مراحل پژوهش در جغرافیا:

- مرحله اول:** طرح سؤال و بیان مسئله
- مرحله دوم:** تدوین فرضیه
- مرحله سوم:** جمع‌آوری اطلاعات
- مرحله چهارم:** پردازش اطلاعات
- مرحله پنجم:** نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات

- ★ در طرح سؤال، ابتدا مسئله باید به صورت واضح و روشن بیان شود و به صورت سؤالی باشد و از عبارات خبری یا جملات کلی و نامعلوم جلوگیری گردد.
- ★ نکته مورد توجه در مرحله طرح سؤال این است که پژوهشگر باید پژوهش دیگران را مورد بررسی قرار دهد تا پی برده شود که آیا قبلاً این سؤال پاسخ داده شده است یا خیر.
- ★ فرضیه‌سازی یکی از مراحل حساس پژوهش است؛ زیرا فرضیه‌ها در هر پژوهش، نقش راهنما را دارد و به فعالیت‌هایی که قرار است انجام شود جهت می‌دهد.
- ★ «فرضیه»، پاسخ پیشنهادی و حدس اندیشمندانه محقق به پرسش تحقیق است. (جمله خبری)
- ★ فرضیه‌های پژوهشگر به میزان دانش، تجربیات و سوابق پژوهشی در دسترس او بستگی دارد.

روش‌های جمع‌آوری اطلاعات:

- روش کتابخانه‌ای:** مانند عکس‌های هوایی و ماهواره‌ای، نقشه، آمارنامه. روش کتابخانه‌ای در تمامی پژوهش‌های علمی، مورد استفاده قرار می‌گیرد.

روش میدانی: مانند مصاحبه، مشاهده و پرسش‌نامه

- ★ پس از جمع‌آوری، استخراج و طبقه‌بندی اطلاعات، مرحله پردازش یعنی حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط با پژوهش و تجزیه و تحلیل اطلاعات آغاز می‌شود.
- ★ با رد فرضیه، پژوهشگر نباید دلسرد شود و پژوهش خود را بیهوده پندارد، زیرا این پژوهش به کسانی که با این سؤال مواجه شده‌اند پاسخ می‌دهد و از طرح دوباره آن جلوگیری می‌کند.

پرسش‌های گزینہ ای

۱. همه موارد زیر از سؤالات کلیدی جغرافیا محسوب می‌شوند به جز ..... .
  - (۱) چه چیز
  - (۲) چه موقع
  - (۳) کدام
  - (۴) کجا
۲. کدام سؤال با رکن اساسی جغرافیا سر و کار دارد و این رکن اساسی کدام است؟
  - (۱) چه چیز - ماهیت پدیده‌ها
  - (۲) چطور - سیر تکوین و تحول پدیده‌ها
  - (۳) چرا - علت وقوع پدیده‌ها
  - (۴) کجا - مکان وقوع پدیده‌ها
۳. سؤال «چه چیز» بر چه مسئله‌ای دلالت دارد؟
  - (۱) مکان وقوع پدیده
  - (۲) ماهیت پدیده
  - (۳) سیر تکوین پدیده
  - (۴) روابط متقابل انسان و محیط
۴. کدام سؤال به ترتیب به علت وقوع پدیده و روابط متقابل انسان و محیط می‌پردازد؟
  - (۱) چرا - چه کسی
  - (۲) چطور - چرا
  - (۳) چرا - چه چیز
  - (۴) چطور - چه کسی
۵. در عبارت «توفان در کن و سولقان تاکنون ۲۰ کشته برجای گذاشته است» چند سؤال کلیدی جغرافیا پاسخ داده شده است؟
  - (۱) دو
  - (۲) سه
  - (۳) چهار
  - (۴) پنج
۶. در مرحله طرح سؤال و بیان مسئله ابتدا باید مسئله خود را به چه صورت بیان کنیم؟
  - (۱) بصورت سؤالی
  - (۲) به صورت عبارت خبری
  - (۳) به صورت واضح و روشن
  - (۴) به صورت جملات کلی
۷. یکی از مراحل حساس پژوهش چیست و این مرحله چندمین گام از مراحل پژوهش جغرافیاست؟
  - (۱) طرح سؤال و بیان مسئله - اول
  - (۲) تدوین فرضیه - دوم
  - (۳) پردازش اطلاعات - چهارم
  - (۴) جمع‌آوری اطلاعات - سوم
۸. فرضیه‌های پژوهشگر به مسائلی بستگی دارد به جز ..... .
  - (۱) میزان دانش
  - (۲) تجربیات
  - (۳) سوابق پژوهشی
  - (۴) شیوه پژوهش
۹. کدام روش جمع‌آوری اطلاعات در تمامی پژوهش علمی، مورد استفاده می‌گیرد مانند ..... .
  - (۱) کتابخانه‌ای - عکس‌های هوایی
  - (۲) کتابخانه‌ای - پرسش‌نامه
  - (۳) میدانی - نقشه
  - (۴) میدانی - مشاهده
۱۰. کدام گزینه مربوط به روش‌های میدانی جمع‌آوری اطلاعات است؟
  - (۱) مشاهده، مصاحبه، نقشه
  - (۲) عکس‌های هوایی، ماهواره‌ای، نقشه
  - (۳) پرسش‌نامه، مصاحبه، مشاهده
  - (۴) پرسش‌نامه، آمارنامه، نقشه
۱۱. پس از جمع‌آوری، استخراج و طبقه‌بندی اطلاعات چه مرحله‌ای قرار دارد و این چندمین گام پژوهش جغرافیا است؟
  - (۱) نتیجه‌گیری - پنجم
  - (۲) پردازش - پنجم
  - (۳) نتیجه‌گیری - چهارم
  - (۴) پردازش - چهارم

۱۲. در صورتی که فرضیه یک پژوهشگر رد شود.....

- ۱) پژوهشگر باید دلسرد شده و پژوهش خود را بیهوده پندارد زیرا امکان طرح دوباره آن بی فایده است.
- ۲) پژوهشگر نباید دلسرد شده و پژوهش خود را بیهوده پندارد زیرا از طرح دوباره آن جلوگیری می‌کند.
- ۳) پژوهشگر باید دلسرد شده و پژوهش خود را بیهوده پندارد زیرا کسان دیگری امکان دارد به سؤال او پاسخ دهند.
- ۴) پژوهشگر نباید دلسرد شده و پژوهش خود را بیهوده پندارد زیرا این فرصت برای پژوهشگران دیگر وجود دارد که به سؤال پاسخ دهند.

۱۳. حد فاصل گام اول و سوم در پژوهش جغرافیایی کدام مرحله قرار دارد و جغرافی دانان برای مطالعه و پاسخگویی به

سؤالات خود به چه چیزی نیاز دارند؟

- ۱) جمع‌آوری اطلاعات - راهنما
- ۲) جمع‌آوری اطلاعات - اطلاعات
- ۳) تدوین فرضیه - اطلاعات
- ۴) تدوین فرضیه - راهنما

۱۴. کدام مورد در هر پژوهش، نقش راهنما را دارد؟

- ۱) فرضیه‌سازی
- ۲) پردازش اطلاعات
- ۳) جمع‌آوری اطلاعات
- ۴) پیشنهادها

۱۵. کدام سؤال به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد و کدام گزینه مربوط به همین مورد است؟

- ۱) چرا - تداوم خشکسالی در سال‌های اخیر
- ۲) چطور - زمینه‌های به وجود آورنده ریزگردها چیست
- ۳) چرا - زمینه‌های به وجود آورنده ریزگردها چیست
- ۴) چطور - تداوم خشکسالی در سال‌های اخیر

۱۶. از کدام روش در همه پژوهش‌های علمی استفاده می‌شود و کدام پرسش درصدد رسیدن به ماهیت پدیده یا مسئله است؟

- ۱) کتابخانه‌ای - چطور؟
- ۲) روش میدانی - چطور؟
- ۳) کتابخانه‌ای - چه چیز؟
- ۴) روش میدانی - چه چیز؟

پاسخ نامه

	۱	۲	۳	۴
۱	☐	☐	☒	☐
۲	☐	☐	☐	☒
۳	☐	☒	☐	☐
۴	☒	☐	☐	☐

	۱	۲	۳	۴
۵	☒	☐	☐	☐
۶	☐	☐	☒	☐
۷	☐	☒	☐	☐
۸	☐	☐	☐	☒

	۱	۲	۳	۴
۹	☒	☐	☐	☐
۱۰	☐	☐	☒	☐
۱۱	☐	☐	☐	☒
۱۲	☐	☒	☐	☐

	۱	۲	۳	۴
۱۳	☐	☐	☒	☐
۱۴	☒	☐	☐	☐
۱۵	☐	☒	☐	☐
۱۶	☐	☐	☒	☐

درس سوم

موقعیت جغرافیایی ایران

- ★ محل قرار گرفتن هر پدیده در سطح کره زمین، **موقعیت جغرافیایی** آن پدیده است.
- ★ موقعیت جغرافیایی هر کشور از دو نظر قابل مطالعه است: **موقعیت ریاضی** و **موقعیت نسبی**
- ★ محل دقیق هر پدیده یا مکان، با توجه به طول و عرض جغرافیایی، موقعیت مطلق یا ریاضی آن مکان است.
- ★ ایران در عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۳۹ درجه در جنوب منطقه معتدله نیمکره شمالی و در ۴۴ تا ۶۳ درجه طول شرقی واقع شده است.
- ★ گستردگی در عرض جغرافیایی تنوع آب و هوایی را به همراه دارد.
- ★ محل قرارگیری هر مکان، نسبت به پدیده‌های طبیعی یا انسانی پیرامون خود، موقعیت نسبی آن مکان است.
- ★ ایران به دلیل قرارگرفتن در مجاورت خلیج فارس، دریای عمان، تنگه هرمز و دریای خزر از موقعیت نسبی ممتازی برخوردار است.

دلایل اهمیت خلیج فارس:

- ۱- ارزش و نقش ارتباطی بین سه قاره اروپا، افریقا و آسیا
  - ۲- بزرگ‌ترین منبع انرژی جهان ۶۶ درصد ذخایر نفت جهان و ۲۸ درصد ذخایر گاز جهان
  - ۳- بازار بزرگ مصرف کالاهای صنعتی و غیرصنعتی ناشی از درآمدهای صدور و فروش نفت
  - ۴- ارزش فرهنگی و سیاسی به دلیل واقع شدن در مرکز و قطب ناحیه جهان اسلام
- ★ تنگه هرمز مهم‌ترین آبراهه راهبردی جهان است که آب‌های آزاد اقیانوس هند و دریای عمان را به خلیج فارس متصل می‌کند.

دلایل اهمیت دریای عمان:

- ۱- مجاورت با آب‌های آزاد و دسترسی به اقیانوس هند
- ۲- وجود سواحل با قابلیت‌های دفاعی مناسب از نظر اقتصادی و نظامی

دلایل اهمیت دریای خزر:

- ۱- بزرگ‌تری پهنه آبی محصور در خشکی جهان
- ۲- داشتن منابع نفت و گاز
- ۳- تأمین ۹۰ درصد خاویار جهان
- ۴- دسترسی به بازار مصرف ۳۰۰ میلیون نفری آسیای میانه

مرزهای سیاسی ایران:

کل مرز: ۸۷۳۱ کیلومتر **تعداد همسایگان:** ۱۵ کشور

- ★ دسترسی به آب‌های آزاد برای هر کشوری، علاوه بر امکان ارتباط با سایر نقاط جهان، دستیابی به منابع غذایی و منابع معدنی و سوخت‌های فسیلی را نیز فراهم می‌کند.

۱. محل قرارگرفتن هر پدیده در سطح کره زمین موقعیت ..... آن پدیده است و ۲۵ تا ۳۹ درجه گستردگی ایران در چه موقعیتی است؟

- (۱) نسبی - عرض جغرافیایی
(۲) جغرافیایی - طول جغرافیایی
(۳) جغرافیایی - عرض جغرافیایی
(۴) نسبی - طول جغرافیایی

۲. ایران در چه عرض جغرافیایی واقع شده است و موقعیت ریاضی همان موقعیت ..... است.

- (۱) ۲۵ تا ۳۹ درجه شمالی - مطلق
(۲) ۲۵ تا ۳۹ درجه شمالی - نسبی
(۳) ۴۴ تا ۶۳ درجه شرقی - مطلق
(۴) ۴۴ تا ۶۳ درجه شرقی - نسبی

۳. گستردگی در چه جهتی تنوع آب و هوایی را به همراه دارد و گستردگی ایران در عرض جغرافیایی بیش تر است یا طول جغرافیایی؟

- (۱) عرض جغرافیایی - عرض جغرافیایی
(۲) طول جغرافیایی - طول جغرافیایی
(۳) طول جغرافیایی - عرض جغرافیایی
(۴) عرض جغرافیایی - طول جغرافیایی

۴. محل قرارگیری هر مکان، نسبت به پدیده‌های طبیعی یا انسانی پیرامون خود، موقعیت ..... آن مکان است و گستردگی در ..... موجب تنوع آب و هوایی ایران شده است.

- (۱) ریاضی - طول جغرافیایی
(۲) نسبی - عرض جغرافیایی
(۳) ریاضی - عرض جغرافیایی
(۴) نسبی - طول جغرافیایی

۵. خلیج فارس به ترتیب چند درصد ذخایر نفت و گاز جهان را در خود جای داده است؟

- (۱) ۶۶ - ۲۸
(۲) ۷۴ - ۳۲
(۳) ۶۲ - ۳۵
(۴) ۵۸ - ۲۶

۶. همه موارد زیر از دلایل اهمیت خلیج فارس است به جز .....

- (۱) قرار گرفتن در مرکز جهان اسلام
(۲) ارزش ارتباطی بین سه قاره اروپا، آسیا و امریکا
(۳) بازار مصرف بزرگ کالاهای صنعتی و غیرصنعتی
(۴) داشتن ذخایر عظیم نفت و گاز جهان

۷. بزرگ‌ترین پهنه آبی محصور در خشکی جهان کدام است و تنگه هرمز مهم‌ترین آبراهه از چه جهتی می‌باشد؟

- (۱) خلیج فارس - راهبردی
(۲) خلیج فارس - تجاری
(۳) خزر - راهبردی
(۴) خزر - تجاری

۸. ایران کشور وسیعی است که حدود ..... کیلومتر مرز مشترک سیاسی با ..... کشور دارد.

- (۱) ۷۸۱۳ - ۱۷
(۲) ۷۸۱۳ - ۱۵
(۳) ۸۷۳۱ - ۱۷
(۴) ۸۷۳۱ - ۱۵

۹. دریای خزر چند درصد خاویار جهان را تأمین می‌کند و کم‌ترین مرز ایران از چه نوعی است؟

- (۱) ۹۰ درصد - دریاچه‌ای و باتلاقی
(۲) ۹۰ درصد - رودخانه‌ای
(۳) ۸۰ درصد - رودخانه‌ای
(۴) ۸۰ درصد - دریاچه‌ای و باتلاقی

۱۰. به ترتیب مرزهای خشکی و دریایی ایران چند درصد کل مرزها را تشکیل می‌دهند؟

- (۱) ۴۱/۷ - ۳۰/۹
(۲) ۴۷/۱ - ۳۰/۹
(۳) ۴۱/۷ - ۲۰/۹
(۴) ۴۷/۱ - ۲۰/۹

	۱	۲	۳	۴
۱	☐	☐	☒	☐
۲	☒	☐	☐	☐
۳	☐	☐	☐	☒
۴	☐	☒	☐	☐
۵	☒	☐	☐	☐

	۱	۲	۳	۴
۶	☐	☒	☐	☐
۷	☐	☐	☒	☐
۸	☐	☐	☐	☒
۹	☒	☐	☐	☐
۱۰	☐	☒	☐	☐

۱. انسان‌شناسی در چه شاخه‌ای از علم جغرافیا مورد استفاده قرار می‌گیرد و روش‌های کمی در جغرافیا از شاخه‌های کدام رشته جغرافیاست؟

- (۱) جغرافیای جمعیت - جغرافیای طبیعی
(۲) جغرافیای رفتاری - فنون جغرافیایی
(۳) جغرافیای جمعیت - فنون جغرافیایی
(۴) جغرافیای رفتاری - جغرافیای طبیعی

۲. کدام گزینه در ارتباط با عکس داده شده درست است؟

- (۱) درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها
(۲) نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها
(۳) اثر منفی و مخرب انسان بر روی محیط طبیعی
(۴) نماد نادرست رابطه انسان با محیط

۳. وجود ریزگردهای بیش از حد مجاز در هوا مربوط به کدام سؤال کلیدی در جغرافیاست و این سؤال بر چه مسئله‌ای دلالت دارد؟

- (۱) چه چیز - ماهیت
(۲) چطور - سیر تکوین
(۳) چه چیز - سیر تکوین
(۴) چطور - ماهیت

۴. در کدام سؤال کلیدی جغرافیا روابط متقابل انسان و محیط مورد توجه قرار می‌گیرد و پژوهش در جغرافیا چند مرحله دارد؟

- (۱) چه کسانی - ۶
(۲) کجا - ۶
(۳) چه کسانی - ۵
(۴) کجا - ۵

۵. پردازش اطلاعات مربوط به کدام مرحله از مراحل پژوهش در جغرافیاست و پرسش‌نامه مربوط به کدام روش جمع‌آوری اطلاعات است؟

- (۱) سوم - کتابخانه‌ای
(۲) چهارم - میدانی
(۳) سوم - میدانی
(۴) چهارم - کتابخانه‌ای

۶. در کدام مرحله پژوهش در جغرافیا نکته مورد توجه این است که پژوهشگر باید پژوهش دیگران را مورد بررسی قرار دهد و این اقدام چه اثر مثبتی دارد؟

- (۱) اول - افزایش اطلاعات
(۲) دوم - راهنما بودن
(۳) اول - راهنما بودن
(۴) دوم - افزایش اطلاعات

۷. در عبارت «دو کارگر چینی شاغل در پل سنگان آزادراه تهران - شمال کشته شدند» چند سؤال کلیدی جغرافیا پاسخ داده شده است؟

- (۱) دو
(۲) سه
(۳) چهار
(۴) پنج

۸. ایران به ترتیب در چند درجه عرض و طول جغرافیایی گسترده شده است؟

- (۱) ۲۱-۱۳
(۲) ۲۱-۱۳
(۳) ۱۵-۱۶
(۴) ۱۹-۱۴

۹. سواحل کدام ناحیه قابلیت دفاعی مناسب از نظر اقتصادی و نظامی دارد و دریای خزر به بازار مصرف ۳۰۰ میلیون نفری کدام ناحیه دسترسی دارد؟

- (۱) دریای عمان - خاورمیانه
(۲) خلیج فارس - خاورمیانه
(۳) دریای عمان - آسیای میانه
(۴) خلیج فارس - آسیای میانه

۱۰. کدام مرزها امکان دستیابی به منابع غذایی، معدنی و سوخت‌های فسیلی را فراهم می‌آورد و دریای خزر چند درصد خاویار جهان را تأمین می‌کند؟

- (۱) زمینی - ۹۰ (۲) دریایی - ۹۰ (۳) دریایی - ۸۰ (۴) زمینی - ۸۰

۱۱. موقعیت جغرافیایی هر کشور از چند نظر قابل مطالعه است و گستردگی در چه جهتی تنوع آب و هوایی را به همراه دارد؟

- (۱) مطلق - ریاضی، عرض جغرافیایی (۲) نسبی - مطلق، طول جغرافیایی
(۳) مطلق - ریاضی، طول جغرافیایی (۴) نسبی - ریاضی، عرض جغرافیایی

۱۲. جنوبی‌ترین و شرقی‌ترین نقطه ایران کدام است؟

- (۱) ۲۵ درجه عرض شمالی و ۴۴ درجه طول شرقی (۲) ۲۵ درجه عرض شمالی و ۴۳ درجه طول شرقی
(۳) ۳۹ درجه عرض شمالی و ۴۳ درجه طول شرقی (۴) ۳۹ درجه عرض شمالی و ۶۳ درجه طول شرقی

پاسخ نامه

	۱	۲	۳	۴
۱	☐	☒	☐	☐
۲	☒	☐	☐	☐
۳	☒	☐	☐	☐
۴	☐	☐	☒	☐
۵	☐	☒	☐	☐
۶	☒	☐	☐	☐

	۱	۲	۳	۴
۷	☒	☐	☐	☐
۸	☐	☐	☐	☒
۹	☐	☐	☒	☐
۱۰	☐	☒	☐	☐
۱۱	☐	☐	☐	☒
۱۲	☒	☐	☐	☐